

QUINQUAGESIMA PÜHAPÄEV AD 2023 Jh 12:25–33 (Jr 8:4–7; 1Kr 13 või Gl 2:19–21)

25 «Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks.

26 Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija. Kes iganes mind teenib, seda austab mu Isa.

27 Nüüd on mu hing ehmunud. Ja mida ma ütlen? Kas ma pean ütlema: Isa, päästa mind sellest tunnist? Kuid ma olen juba astunud sellesse tundi.

28 Isa, kirkasta oma nime!» Siis tuli hääl taevast: «Ma olen kirkastanud ja kirkastan veel.»

29 Rahvahulk, kes seisis ja kuulis, arvas, et kõu müristas; aga teised ütlesid: «Ingel rääkis Temaga.»

30 Jeesus kostis: «See hääl ei sündinud minu, vaid teie pärast.

31 Nüüd käib kohus selle maailma üle, nüüd kihutatakse välja selle maailma vürst.

32 Ja kui mind maa pealt ülendatakse, siis ma tõmban kõik enese juurde.»

33 Aga seda Ta ütles, et viidata, millist surma Tal tuleb surra.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngriks, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku¹, tükk aega pärast kolme esimest evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast

---

¹ Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.² Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud³, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

Vähemalt analoogiana tuletab Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklike missaks.⁴ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiwa ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja.

² Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

³ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Öhtusöömaaja kirjeldust.

⁴ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Öhtusöömaaga.

Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklike missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Elu – τὴν ψυχὴν – sõnasõnalt: «hinge».⁵

Kes...armastab – ὁ φιλῶν – sõna φιλέω tähendab «sõbra kombel armastama».⁶

Kaotab – ἀπολλύει – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama».

Kes...vihkab – ὁ μισῶν – sõna μισέω tähendab «vihkama», «põlgama», «jälestama», «ükskõikne/hoolimatu olema».

Maailmas – ἐν τῷ κόσμῳ – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekanutult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust. Johannese evangeeliumis ja kirjades on sellel sõnal enamasti, kuigi mitte alati, negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

Hoiab – φυλάξει – sõna φυλάσσω (siin tuleviku ajavormis) tähendab «varjama», «kaitsma», «[millegi eest] hoidma», ka «[millegi eest] hoolitsema».

Igaveseks – αἰώνιον – sõna αἰώνιος – «igavene» – tuleneb sõnast αἰών, mis tähistab eeskätt lõputust, igavikku, aga mida võidakse kasutada ka teatud ajastu, eeskätt pikema, inimlikult isegi hoomamatult pika ajavahemiku kohta.⁷

⁵ Kuigi sõna «hing» võib kasutada sõna «elu» sünonüümina, oleks õige jääda võimalikult täpse tõlke juurde ning jätta tõlgendamine lugeja hooleks. Uues Testamendis ei tähista ψυχή mitte niivõrd elu, ega ka mitte hinge vastandina ihule, kuivõrd inimesiku tervikut või koguni olemust.

⁶ Sõbraarmastus – φιλέω, ladina keeles *amicitia* – on armastus, mille puhul loomuliku kiindumusega kaasneb ühelt poolt valiku tegemine, teiselt poolt vastastikkus: φιλέω ja *amicitia* ehk sõbraarmastus on võimalik ainult siis, kui see rajaneb vastastikusel meeldivusel, vabal tahtel ja valikul. Oma elu või hinge armastamine tähendab siin oma elu [ainult] endale hoidmist ja sellelt «võtmist, mis võtta annab».

⁷ Vrd «eoon» – geoloogilise ajaarvamise suurim ühik (arhaikum, proterosoikum, fanerosoikum).

Eluks – εἰς ζωὴν – sõna ζωή tähistab elu ja elus olemist pigem abstraktselt, erinevalt sõnast βίος, mis tähistab enamasti konkreetset kellegi [elatud] elu (Uues Testamendis sageli ka elatist ja eluhüvesid).⁸

Kes tahab mind teenida – ἐὰν ἐμοί τις διακονῇ – sõnasõnalt: «kui keegi mind teeniks» või: «et keegi võiks mind teenida».⁹ Sõna διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».¹⁰

Peab järgnema – ἀκολουθείτω – sõna ἀκολουθέω tähendab «[kellegi] järel käima», «[kedagi] saatma», «[kellegi] järgijaks saama/hakkama». Siin on tegemist oleviku ajavormiga, mis tähistab praegu toimuvat ja jätkuvat tegevust.

Austab – τιμῆσει – sõna τιμάω tähendab «väärtustama», «kalliks pidama», «au sees pidama», «austama».

On...ehmunud – τετάρρακται – sõna τάρρασσω tähendab «mures olema», «ehmunud/hirmunud olema», ka «segaduses olema».¹¹

Mida ma ütlen – τί εἶπω – sõnasõnalt: «mida peaksin ütleva».¹²

Päästa – σώσον – sõna σώζω tähendab «päästma», «tervendama», «vabastama».

Kuid ma olen juba astunud sellesse tundi – ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην – sõnasõnalt: «kuid selleks ma olen tulnud sellesse tundi».¹³

Kirgasta – δόξασόν – sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama».¹⁴ Etümololoogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».

⁸ Niisiis on ζωή «elu minus», βίος aga «minu elu». Siin evangeeliumilõiguse vastandatakse ζωή kui tõeline (ja igavene) elu ja ψυχή kui piiratud ja ajalik elu.

⁹ 1968. aasta piiblitõlkes: «kui keegi mind teenib».

¹⁰ Siit on pärit ka samas salmis kasutatud sõna διάκονος – «teenija», «abiline», «hoolekandja», «diakon».

¹¹ 1739. aasta Piiblis: «on...seggane»; 1989. aasta Uues Testamendis: «on...heidutatud»; Fanny de Siversi tõlkes: «on...rahutu» (Alguses oli Sõna. Tallinn 2000. Lk 57).

¹² 1968. aasta piiblitõlkes: «mis ma pean ütleva».

¹³ 1739. aasta Piiblis: «agga sepärrast olen minna se tunni sisse tulnud»; 1968. aasta piiblitõlkes: «aga sellepärast ma olen tulnud sellesse tundi»; Fanny de Siversi tõlkes: «aga selleks ma ju astusingi sellesse tundi».

¹⁴ 1968. aasta piiblitõlkes: «austa»; Fanny de Siversi tõlkes: «anna...auhiilgust».

Rahvahulk – ὄ...ῶχλος – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Arvas – ἔλεγεν – «ütles».

Ingel – sõna ἄγγελος tähendab «sõnumiviiija», «ingel».

Jeesus – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Kostis – ἀπεκρίθη...καὶ εἶπεν – sõnasõnalt: «vastas ja ütles».¹⁵ Sõna ἀποκρίνομαι – «vastama», «vastust andma» – tähendusvarjunditeks on nii teatav lõplikkus kui ka vastandumine. Selle sõna tüveks olev verb κρίνω tähendab «eristama», «eraldama», «[läbi] uurima», «otsustama», «kohut mõistma».

Käib kohus – κρίσις ἐστίν – sõnasõnalt: «on kohus/kohtumõistmine». Sõna κρίσις tähendab «eraldamine», «lahutamine», «lõhestamine», «läbi katsumine», «valiku tegemine», «kohtumõistmine», «[hukkamõistetv] kohtuotsus».

Kihutatakse välja – ἐκβληθήσεται ἔξω – sõna ἐκβάλλω koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama», «paiskama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».

Vürst – ὁ ἄρχων – sõna ἄρχων tähendab «valitseja», «juht», «pealik», «esimene», «algne».¹⁶

Ülendatakse – ὑψωθῶ – sõna ὑψώω tähendab «kõrgele tõstma», «üles tõstma», «ülendama».¹⁷

Viidata – σημαίνων – sõna σημαίνω tuleneb sõnast σημά – «märk», «tähis» – ja tähendab «märku andma», «teatavaks tegema», «mõista andma», «[millelegi] osutama», «viitama».¹⁸

Tal tuleb – ἤμελλεν – sõna μέλλω tähistab midagi kindlaksmääratud, midagi, mis on igal juhul kindlasti tulemas.

---

¹⁵ 1968. aasta piiblitõlkes: «kostis ning ütles».

¹⁶ Ka germaani päritolu sõna «vürst» algtähenduseks on «esimene».

¹⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «üles tõstetakse»; Fanny de Siversi tõlkes: «olen...üles tõstetud» (Alguses oli Sõna. Tallinn 2000. Lk 58).

¹⁸ 1968. aasta piiblitõlkes: «tähendades»; Fanny de Siversi tõlkes: «et märku anda».

Sisuline analüüs

Johannese evangeeliumi üheteistkümnnes peatükk, mille põhiosa käsitleb Laatsaruse surnuist ülesäratamist, lõpeb juutide Suurkohtu otsusega Jeesus kinni võtta ja hukata. Lausa prohvetliku sõnavõtuga esines Suurkohtu koosolekul ülempreester Kaifas: «On parem, et üks inimene sureb rahva eest, kui et kogu rahvas hukkub.» (Jh 11:50) Sellele järgneb kaheteistkümnenda peatüki alguses Jeesuse jalgade salvimine ja vihje Tema peatsele surmale: «Jäta naine rahule, et ta seda hoiaks minu matmise päevaks.» (Jh 12:7)

Jeesus tuleb Jeruusalemma küll kui töötatud Kuningas ja Messias, täites prohvet Sakarja ettekuulutuse¹⁹, ent on päris selge, et kõik järgnev on märgistatud sellest, milleks Ta tõeliselt oli tulnud: et surra kogu rahva, isegi kogu maailma eest, viies nõnda lõpule oma Isa töö (Jh 4:34); et anda oma vabal tahtel elu (Jh 10:17j) maailma päästmiseks (Jh 12:47) ning kinkida neile, kes Temasse usuvad, igavene, ülirohke elu (Jh 3:16; 10:10).

Sellest, et Jeesus ei ole tulnud päästma mitte ainult üht rahvast, vaid et «koguda ka hajali elavaid Jumala lapsi ühtekokku» (Jh 11:52), annab märku vahejuhtum pühadeks Jeruusalemma tulnud kreeklastega (Jh 12:20jj). Kreeklased tahavad Jeesust näha ning pöörduvad selle sooviga esialgu Betsaidast pärit apostel Filippuse poole, kes annab nende palve edasi Andreasele ning ühes tollega juba Jeesusele. Meile ei öelda, kas Jeesus kreeklastega ka kohtus, küll aga kasutab Ta seda vahejuhtumit oma lunastava surma järjekordseks ettekuulutamiseks: «Tund on tulnud, et Inimese Poeg kirkastataks. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiva ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja.» (Jh 12:23j)

On täiesti selge, et Jeesus peab siin silmas iseennast, rõhutades nii oma ohvrisurma eluandvat tähendust kui ka seda, et see surm kannab «palju vilja», s.t selle läbi saavutatav võit patu, surma ja kuradi üle ei ole piiratud ühe rahvaga, vaid hõlmab kõiki inimesi, kogu maailma.

Järgnevad sõnad õigupoolest kordavad äsjaöeldut: «Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks.» (Jh 12:25) Kes oma elu – sõnasõnalt: hinge (vt vastavat keelelist märkust) – armastab, s.t üritab sellest siin maailmas «võtta, mis võtta annab», kohkudes tagasi igasugusest eneseohverdusest ja nõudest lasta lahti sellest, mida praegusel, paraku langenud maailmal pakkuda on, jääb nii oma elust kui hingest [ükskord niikuinii] ilma. Jeesuse sõnu võib tõlkida ka märksa teravamalt (vt vastavat keelelist märkust): «Kes oma elu armastab, see hävitab selle.»²⁰ Jeesuse esmane mõte on siin – see saab selgeks järgnevat

---

¹⁹ «Ära karda, Siioni tütar! Ennäe, su kuningas tuleb eeslisälu seljas istudes.» (Jh 12:15; vrd Sk 9:9)

²⁰ Siin võib muuhulgas mõtiskleda kõikvõimalike inimest, nii tema ihu kui eriti hinge, samuti suhteid teiste inimeste ja Jumalaga hävitavate naudingute ja neist sageli kujunevate sõltuvuste üle.

silmas pidades –, et inimene, kes üritab hoida oma elu [ainult] endale ning kelle jaoks elu piirdubki ainult praegusega,²¹ jätab ennast (ja sageli paraku ka teisi) ilma tõelisest elust, millest on võimalik osa saada ainult siis, kui lastakse lahti praegusest ning järgnetakse Issandale, kes on elu allikas ja Elu ise.

Sagedasti arusaamatust ja isegi protesti tekitavaid sõnu oma elu või hinge «vihkamisest» siin maailmas tuleb tõlgendada samamoodi: Jeesus ei pea siin silmas mitte oma elu või hinge peale viha kandmist või sellele halva soovimist, vaid valmisolekut sellest lahti lasta – millegi suurema, kõrgema, väärtuslikuma nimel; ajalikust loobumist igavese nimel, mis praktikas ei ole paraku sugugi nii lihtne, kui teoorias võib tunduda, kuna see saab sündida üksnes enese ohverdamise kaudu, tihti peale enda füüsilise ohverdamise, s.t kellegi teise eest või millegi kõrgema nimel suremise kaudu.

Jeesus nimetab siin neid, kes Teda järgivad, oma jüngrid, oma teenijaiks, väljendades sel viisil oma autoriteeti ja täielikku meelevalda nende üle. Nii nagu Jeesus ise *peab* täitma oma Isa tahtmist ja viima lõpule Tema töö ning *peab* surema seda surma, mida Ta sureb (Jh 12:33 – vt vastavat keelelist märkust), nii *peavad* Tema jüngrid Talle täielikult kuuletuma, tegema seda, mida Tema käsib neil teha,²² ja olema seal, kus on Tema – mitte ainult tulevast kirkust, vaid ka praeguse aja kannatusi silmas pidades.²³

Jeesuse jüngrite, Tema teenijate tee ei saa kulgeda kuskil mujal kui seal, kus kulgeb Jeesuse enda tee – seda enam, et Tema ise ongi ainus tee Isa juurde (Jh 14:6). Kui Jeesuse tee tagasi Isa juurde läheb risti kaudu, siis on ka Jeesuse jüngrite tee ristitee – siingi kehtivad Jeesuse sõnad: «Nõnda nagu Isa on läkitanud minu, nõnda saadan ka mina teid.» (Jh 20:21)

Jeesuse tee on eneseandmise tee; Isa töö, mida Ta peab tegema ja mille Ta peab lõpule viima, on lunastava armastuse eneseandmine ülendatuna ristile, ja nii ei saa ka Tema jüngrite missioon seisneda milleski muus kui oma risti enese peale võttes ja Issandat järgides enda ohvrimeelses andmises selleks, et maailm ei hukkuks, vaid saaks päästetud ja päriks igavese elu Jeesuse Kristuse, Jumala Poja nimes (vrd Jh 20:31). Neid, kes Jeesust taolisel viisil järgivad ja teenivad, austab – s.t peab kalliks (vt vastavat keelelist märkust) – Isa ise (Jh 12:26).

---

²¹ «Hing, sul on tagavaraks palju vara mitmeks aastaks, puhka, söö, joo ja ole rõõmus!» – «Sina arutu! Selsamal ööl nõutakse sinult su hing. Aga kellele jääb siis see, mis sa oled soetanud?» (Lk 12:19j)

²² «Ma annan teile uue käsu: armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist!» (Jh 13:34)

²³ «Kui me koos Temaga kannatame, siis meid ka koos Temaga kirkastatakse.» (Rm 8:17)

Jeesus ei võta seda, mis Tal ees seisab, sugugi kergelt. Ta näitab varjamatult, et mõistab ka meie hirme, nõtrust ja isegi kõhklusid. Ka Ta ise oli kohkunud: «Nüüd on mu hing ehmunud. Ja mida ma ütlen? Kas ma pean ütlema: Isa päästa mind sellest tunnist?» (Jh 12:27) See tuletab meelde teiste evangelistide kirjeldust Jeesuse palveheitleusest Ketsemani aias: «Mu hing on väga kurb surmani... Abba, Isa! Sinul on kõik võimalik! Vii see karikas minust mööda! Kuid ärgu sündigu see, mida mina tahan, vaid see, mida Sina tahad!» (Mk 14:34.36); «Ja raskesti heideldes palvetas Ta veelgi pingsamalt, ja Ta higi muutus nagu maha tilkuvateks verepiiskadeks.» (Lk 22:44)

Jeesus on tõeline Jumal ja tõeline inimene ning just seetõttu, et Ta on tõeline inimene, on Ta saanud meid täielikult lunastada²⁴ ning mõistab meid täielikult: «Sest meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele, vaid selline, kes on olnud kõigiti kiusatud nii nagu meie, ja siiski ilma patuta.» (Hb 4:15) Nagu oma kannatuste ja surma eelõhtul Ketsemani aias, nii allutab Jeesus ka siin oma inimliku tahte jumalikule, kinnitades mitte lihtsalt, et on «selleks tunniks» valmis, vaid et Ta on just «selle tunni» pärast maailma tulnud.²⁵

Järgnevad sõnad: «Isa, kirkasta oma nime!» on mõeldud kinnituseks – mitte Jeesusele endale, nagu Ta kohe näitab, vaid Tema ümber olevatele inimestele, eeskätt kindlasti Ta jüngritele. Nimelt kostab taevast kõuemürinaga sarnanev hääl, mille kohta Jeesus ütleb: «See hääl ei sünninud minu, vaid teie pärast.» (Jh 12:30; vrd Jh 11:42) Paraku inimesed (vähemalt osa või koguni enamus neist) ei mõista, millega tegemist, vaid peabki kuulnud kas kõuemürinaks või mingiks ebamaiseks, ainult Jeesusele mõeldud sõnumiks. Tegelikult kõlas aga Isa hääl, mis ütles: «Ma olen kirkastanud ja kirkastan veel.» (Jh 12:28)

Sõna *δοξάζω* – uuemates eestikeelsetes tõlgetes «kirkastama», vanemates «austama» – tähistab siin eeskätt avalikku teada- või tunda andmist, ka tunnustamist: Isa näitab, et tegemist on tõepoolest Tema Pojaga, kes teeb Tema tahtmist ja on tulnud, et viia lõpule Tema töö. Selles, et suur osa inimestest seda ei mõista ega Jeesust omalt poolt tunnusta, ei ole midagi ootamatut: Johannes tõdes juba oma evangeeliumi alguses, et «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu» (Jh 1:11).

Jeesus teab, milleks Ta on «sellesse tundi» tulnud: et nagu nisuiva maasse langeda, surra ja rohket vilja kanda. Ta ei ole tulnud mitte selleks, et maailma üle kohut mõista,

---

²⁴ *Nam quod assumptum non est, curationis est expers: quod autem Deo unitum est, hoc quoque salute consequitur.* – «Sest mida ei ole omaks võetud, seda ei ole ka tervendatud; mis aga on ühendatud Jumalaga, see on ka päästetud.» (Gregorius Nazianzenus, Ep. Cl) Kirikuisa näitab siin, et inimese täielikuks lunastamiseks pidi Jumala Poeg (jäädes tõeliseks Jumalaks) saama tõeliseks ja täielikuks inimeseks, omades nii inimihu kui ka -mõistust, -hinge ja -tahet.

²⁵ 1989. aasta Uue Testamendi tõlge ja seda järgiv 1997. aasta tõlkeredaktsioon on siin eksitavad: Jeesus ei tõde mitte, et on «juba astunud sellesse tundi», vaid ütleb sõnaselgelt: «[Just] selleks ma olen tulnud sellesse tundi.» (Jh 12:27; vt ka vastavat keelelist märkust).

vaid et maailm päästa (Jh 12:47). See ei tähenda, et kohut ei toimuks: «Kes lükkab minu kõrvale ega võta vastu mu kõnet, sellel on juba kohtumõistja. Sõna, mis ma olen rääkinud, see mõistab tema üle kohut viimsel päeval.» (Jh 12:48)

Kui Jeesus ütleb, et «nüüd käib kohus selle maailma üle» ja «nüüd kihutatakse välja selle maailma vürst» (Jh 12:31), siis ei käi määrsõna «nüüd» mitte kõnelemise ajahetke, vaid selle «tunni» kohta, mil Jeesus enda ja oma Isa töö lõpule viib – selle «tunni» kohta, mil Ta «maa pealt ülendatakse» (Jh 12:32), s.t mil Ta risti lüüakse ja sellel sureb. See on Jeesuse «tund», mis on mõeldud maailma päästmiseks, ent mis paratamatult kujuneb ka kohtumõistmise tunniks nende üle, kes ei usu (vrd Jh 3:17j).

«Selle maailma vürst», kelle Jeesus oma ristisurmaga «välja kihutab», on kurat. *Kuhu* ta kihutatakse, seda me ei tea, küll aga on selge, *kust* ta välja kihutatakse – mitte siit maailmast, kuna me näeme ja teame paraku liigagi hästi, et kuradi tegutsemine siin maailmas ei ole lõppenud, küll aga nendest inimestest, kes usuvad Jeesusesse Kristusesse ning on Temas Jumala meeleparandusele kutsuva ja päästva armu läbi kuradi paelust päästetud (vrd 2Tm 2:26).

On tähelepanuväärne, et Jeesus nimetab ristisurma enda «ülendamiseks» – ὑψώω tähendab nii «üles tõstma» kui «ülendama».²⁶ Sarnaselt ütles Ta evangeeliumi alguses Nikodeemosega kõneldes oma missiooni Moosese ja vaskmao looga võrreldes: «Nõnda nagu Mooses ülendas kõrbes vaskmao, nõnda peab ülendatama Inimese Poeg, et igauhel, kes usub, oleks Temas igavene elu.» (Jh 3:14j) Johannese evangeeliumis on kolmaski koht, kus Jeesus kasutab sama võrdpilti, öeldes juutidele, kes ei uskunud, et Ta on Jumala Poeg ja Läkಿತatu: «Kui te Inimese Poja olete ülendanud, siis te mõistate, et mina olen see ja et ma ei tee midagi iseenesest, vaid räägin nõnda, nagu Isa mind on õpetanud.» (Jh 8:28)

Küllap siin on midagi rohkemat kui lihtsalt sõnademäng. «Ei ole olemas suuremat armastust kui see, et keegi annab elu oma sõprade eest,» ütleb Jeesus enne surma oma jüngritele (Jh 15:13), ja see tähendab, et ei saa olla ka aulisemat ülendamist kui see, et keegi annab end ennastohverdavas armastuses mitte ainult oma sõprade, vaid kogu maailma, s.t ka oma vaenlaste eest.²⁷ Veelgi enam: Jeesus ütleb, et kui Ta maa pealt ülendatakse, siis Ta tõmbab «kõik enese juurde» (Jh 12:32). Evangelist lisab: «Aga seda Ta ütles, et viidata, millist surma Tal tuleb surra.» (Jh 12:33) On päris kindel, et Johannesel oli neid ridu kirja pannes silme ees pilt ristile naelutatud Issandast, kelle käed on justkui embuseks laiali sirutatud ning kelle peatselt piigiga läbistatud süda on avatud kõigile, kes on valmis end sellesse embusesse heitma.

---

²⁶ Just ristil surres on Jeesus tõeliselt kirkastatud. Jumala suurimaks auks on päästetud patused.

²⁷ «Sest kui me juba vaenlastena saime lepituse Jumalaga Tema Poja surma läbi, kui palju kindlamini meid päästetakse Tema elu läbi nüüd, kui me oleme juba lepitatud.» (Rm 5:10); «Tema on lepitusohver meie pattude eest, kuid mitte üksnes meie, vaid ka terve maailma pattude eest.» (1Jh 2:2)

Samasugust ohvrimeelset armastust ootab Issand oma järgijailt, oma teenijailt, kes peavad olema seal, kus on Tema; kes peavad käima sama teed, mida Temagi – teed, milleks on Tema ise –, et jõuda viimaks sinna, kuhu Tema on läinud nende eel, et neile aset valmistada (Jh 14:2j). Ka need, kes tahavad Jeesust järgida ja teenida, peavad mõistma, et ei ole suuremat armastust ega aulisemat ülendamist kui anda elu oma sõprade – või potentsiaalsete sõprade, aga praeguste vaenlaste²⁸ – eest. Ka nende käed peavad olema sirutatud ja süda avatud embuseks, et Kristuse Ihuna jätkata Tema tööd – tõmmata «kõik enese juurde» –, teades, et viimselt on see ikkagi ennast meie eest andnud Issand ise, kes inimesi jätkuvalt oma ennastandva armastuse paeltega tõmbab (vrd Ho 11:4).

Jutluseks

Quinquagesima pühapäeva²⁹ teemaks on EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi «Jumala armastuse ohvritee». Pühapäeva vanakiriklik Evangeelium Lk 18:31–43 algab Jeesuse ettekuulutusega Teda ootavatest kannatustest, surmast ja ülestõusmisest ning kulmineerub pimedate tervendamise ja Jeeriko lähistel. Kindlasti ei ole juhuslik, et tollest endisest pimedast sai Jeesuse järgija, seda enam, et *Quinquagesima* pühapäev oli vanas kirikus osaks ristimiskandidaatide süvendatud ettevalmistuse ajast.

EELK lugemiskavas on 2. lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 8:4–7) prohvet Jeremija manitsevad sõnad Jumala rahvale, kes ei taha tunda ega kuulda võtta Issanda Seadust ega oma Jumala juurde tagasi pöörduda.

Quinquagesima pühapäeva vanakiriklikuks Epistlikuks on 1Kr 13 – «Armastuse ülemlaul», mis haakub nii kuulutusega Kristuse ennastandvast kannatusest ja surmast kui ka Tema jüngritele esitatavast tingimusest kutsest Teda kõiges järgida. Lisaks pakub EELK lugemiskava võimaluse valida 2. lugemisaasta Epistlikuks Gl 2:19–21, kus apostel Paulus rõhutab ainsa elu- ja päästeloetusena Jumala armu ning kinnitab, et on koos Kristusega risti löödud, et ei elaks enam tema, vaid Kristus tema sees.

Mõlemad Epistlid haakuvad hästi Evangeeliumiga, samas kui Vana Testamendi lugemist on sellega raskem seostada. Üheks võimaluseks on osutada inimkonna lootusetule rikutusele ja lahusolekule Jumalast, mille suudab ületada üksnes Jumala Poja ennastandev ristiohver, usk Temasse ja Talle järgnemine.

---

²⁸ Mõelgem Stefanosele ja Saulusele-Paulusele.

²⁹ Seda pühapäeva nimetatakse ka *Esto mihi* – «Ole mulle» –, pühapäevase missa vanakirikliku algussalmi järgi: «Ole mulle kaitsjaks kaljuks, mäelinnuse hooneks mu päästmiseks...» (Ps 31:3)

Jeesus nimetab ristisurma enda ülendamiseks, kuna Tema kui tõeliseks inimeseks saanud tõelise Jumala jaoks – Jumala jaoks, kes on Armastus (1Jh 4:16) – ei saa olla midagi ülendavamalt kui anda ennast armastuses maailma päästmiseks. Ta tahab tõmmata kõik enese juurde, tahab, et need, kes Teda teenivad ja Talle järgnevad, oleksid seal, kus on Tema, s.t Isa juures igaveses elus, mõistes ühtlasi, et nende kõrgeim kutsumus on täpselt seesama: anda ennast armastuses, et inimesed nende ümber võiksid uskuda, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et neil uskudes oleks elu Tema nimes (Jh 20:31).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus on saabunud Jeruusalemma, et anda elu kõigi inimeste, kogu maailma eest. Mitte ainult ühe rahva, mitte ainult oma sõprade, vaid kõigi rahvaste ja oma vaenlastegi eest. Jeesus teab, et on neid, kes ei võta Teda vastu ega usu Temasse; et on neid, kes ei mõista – ei tahagi mõista – ei Tema sõnu ega Ta armastust. Sellegipoolest ei jäta Ta midagi andmata. Jeesus tahab olla ja on nisuiua, mis langeb maasse, et surra ja kanda palju vilja. Ta ei hoia oma elu endale, vaid annab selle omaenda vabal tahtel, et võita igavene elu mitte iseendale, vaid neile, kelle patu pärast ja kelle patuste käte läbi Ta sureb.
2. See, et Jeesus oli täielikult valmis tegema oma Isa tahtmist, viima lõpule Tema tööd ja andma ennast maailma päästmiseks, ei tähenda, et Ta poleks tundnud hirmu kannatuste ja surma ees. Nagu oli tõeline Tema kannatuste ja surma valu, nii oli tõeline ka hirm, mida Ta tundis seda valu ette nähes. Jeesus, kes on tõeline Jumal, on ühtlasi tõeline inimene, kes on võtnud omaks kõik inimliku peale patu. Ta oli kohkunud, Tema inimlik tahe oli valmis hüüdma: «Isa, päästa mind sellest tunnist!», ent Ta sai oma inimlikust nõtrusest võitu ja hüüdis selle asemel: «Isa, kirgasta oma nime!» Jeesus kinnitas, et just «selle tunni» pärast Ta ongi tulnud: selleks, et lasta ennast ülendada ristipuule ning maailm päästa; selleks, et kõik enda juurde tõmmata. Jeesuse inimlikust nõtrusest ja kohkumusest said võitu Ta tingimusetu usaldus Isa vastu ja Tema ennast lõpuni andev armastus meie, patuste inimeste vastu.
3. Meie oleme kutsunud selleks samaks: järgnema Jeesusele, s.t järgima Teda Tema ennastohverdavas armastuses, jätkama Tema missiooni, kuulutades inimestele enda ümber igavese elu sõna ja olles valmis andma end nende eest andma. Unustamata seejuures, et see ei ole mitte meie, vaid Jumala töö, mida me teeme, ning viimselt on Jumal ise see, kes ka meie sees ja meie kaudu tegutseb: «Ma olen ühes Kristusega risti löödud; nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus. Ja mida ma nüüd elan ihus, seda ma elan usus Jumala Pojasse, kes mind on armastanud ja on iseenese loovutanud minu eest.» (Gl 2:19j)